

Amsterdam, 10 november 2009
Kenmerk: MoMo 091110-68
Betreft: Modernisering Monumentenzorg

AAN DE LEDEN VAN DE VASTE COMMISSIE
VOOR CULTUUR
TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Geachte heer/mevrouw,

Op 16 november a.s. bespreekt u met de minister van OCenW zijn beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg. Graag brengt de Federatie Welstand, de landelijke vereniging van welstands- en monumentencommissies, vooruitlopend op dit overleg het volgende onder uw aandacht.

Het door de minister gepresenteerde beleidsdocument zal een belangrijke bijdrage leveren aan de Nederlandse monumentenzorg en daarmee aan de kwaliteit van onze omgeving. Het document biedt een totale visie op het Nederlandse culturele erfgoed, zowel object- als omgevingsgericht. De speerpunten ruimtelijke ordening, herbestemming en vermindering van regeldruk bieden een heldere visie op belangrijke aspecten van de hedendaags monumentenzorg. Wij steunen de minister van harte in zijn streven tot modernisering van de monumentenzorg. Al eerder reageerden wij in het voortraject van de MoMo-nota op de concept-visie 'Een lust, geen last'. Een kopie van die reactie is bijgevoegd.

Voor de volgende punten willen wij graag uw bijzondere aandacht vragen.

1. Monumentenzorg in de Wro.

De beleidsbrief opent het behartenswaardige perspectief van een integrale beoordeling van ruimtelijke ingrepen op hun effect op de cultuurhistorische kwaliteit. De verplichting van een cultuurhistorische toets als onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan of projectbesluit is beslist een waardevolle modernisering, maar kan niet op zichzelf staan.

Ten eerste dient op dit punt een relatie gelegd te worden met de modernisering van de welstandszorg. In april is in uw kamer bij meerderheid het kabinetsvoorstel onderschreven om de welstandszorg van de Woningwet over te hevelen naar de Wro, en daarbij de toets aan redelijke eisen van welstand in een vroeg stadium te laten plaatsvinden. Het lijkt niet meer dan logisch om een rechtstreeks koppeling te leggen tussen dat voorstel en de hier gepresenteerde modernisering van de monumentenzorg.

Maar bij de keuze van het instrumentarium dient opgemerkt te worden dat de ervaring met ruimtelijke onderbouwingen niet onverdeeld positief is. Bij projectbesluiten of voormalige art.-19 procedures is te vaak door de initiatiefnemer zelf ten behoeve van zijn project een ruimtelijke onderbouwing opgesteld, die door de gemeente klakkeloos is overgenomen. Een ruimtelijke onderbouwing die publieke belangen afweegt op het terrein van welstand, cultuurhistorie, stads- en landschapskwaliteit kan niet zonder meer door een private belanghebbende worden opgesteld. Op zijn minst zou een dergelijke onderbouwing door een onafhankelijke adviseur ten behoeve van het gemeentebestuur moeten worden getoetst op de implicaties voor publieke belangen.

Cultuurhistorie, als dragend aspect van ruimtelijke kwaliteit, moet vroeg in het proces als factor van betekenis worden ingebracht, wil het een serieuze rol spelen. Maar dat geldt voor tal van belangen. Talloze actoren claimen een positie 'aan de voorkant van het proces'. Het lijkt daar kluitjesvoetbal, waar node een trainer/coach gemist wordt. De vraag is of in deze onoverzichtelijke speltactiek zonder keeper het doel nog voldoende wordt verdedigd.

Wij bepleiten de instelling van een *Taskforce borging omgevingskwaliteit*, bij voorkeur onder voorzitterschap van de Rijksbouwmeester, die enerzijds de beleidsterreinen landschap, milieu, natuur, welstand, archeologie en monumentenzorg in relatie tot de Wro analyseert (structuurvisie, verordening, beheers-, inpassings- en bestemmingsplan), en anderzijds voor ogen houdt dat het instrumentarium ook moet voorzien in de mogelijkheid om, na toetsing aan het kwaliteitsbeleid, een bouwplan van de hand te kunnen wijzen. Wie in een vroeg stadium zijn ambities helder formuleert, laadt de verantwoordelijkheid op zich om die ambities aan het eind van de dag ook waar te maken: voldoet een bouwplan niet aan het geformuleerde cultuurhistorische beleid, dan kan geen bouw- of omgevingsvergunning worden verstrekt. Duidelijk zal zijn dat er geen 'digitaal' antwoord mogelijk is op de vraag of een bepaald plan al dan niet voldoet aan de cultuurhistorische beleidsuitgangspunten: analoog aan de welstandsbeoordeling is ook bij het cultuurhistorische oordeel altijd sprake van relativiteit en proportionaliteit. Onzes inziens kan het instrument van de aanwijzing tot monument en de vergunning tot wijziging of sloop dus beslist niet gemist worden. **De gebiedsgerichte monumentenzorg komt niet in de plaats van, maar is een aanvulling op de objectgerichte monumentenzorg.**

2. Herbestemming en religieus erfgoed

De overkoepelende maatregelen binnen de pijler herbestemming – die op zich zeer positief zijn voor diverse categorieën erfgoed – zijn voor het religieus erfgoed ontoereikend. De voorgestelde middelen zullen voor de kerkgebouwen onvoldoende blijken. Deze gebouwen vormen kunsthistorisch in bijna alle tijdperken de top van onze architectuur, maar zijn economisch (per m² of m³) uitermate kostbaar en lastig te

exploiteren. Dit vraagt om een gerichte aanpak. Het strategisch plan van het Jaar voor het Religieus Erfgoed biedt hiervoor belangrijke aanknopingspunten. Wij roepen u op om van de minister extra inspanningen voor het religieus erfgoed te verlangen.

3. Gemeenten en de kennisinfrastructuur

De gemeenten zullen voor een belangrijk deel vorm geven aan de voornemens van de minister, bijvoorbeeld bij het verankeren van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Nog recent heeft de Erfgoedinspectie echter geconcludeerd dat veel gemeenten onvoldoende zijn toegerust op hun cultuurhistorische taken (rapport *Naar een professionele monumentenzorg*). Ook de monumentencommissies, die voor het uitvoeren van het taak in hoge mate afhankelijk zijn van een goede ambtelijke voorbereiding, merken dat expertise en capaciteit in een aantal gemeenten nog duidelijk beneden de maat zijn.

Ondersteuning van de gemeenten is daarom essentieel voor het welslagen van het nieuwe beleid. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal op het gebied van kennis en expertise een centrale rol vervullen, maar de toepassing in het veld zal vaak aan anderen over gelaten moeten worden. Overigens vergt het uitstekende besluit om een nationale Structuurvisie Cultuurhistorie op te stellen ook een Rijksdienst die zich niet louter beperkt tot de rol van kennisinstituut.

Wij pleiten ervoor de RCE voldoende middelen te geven om zijn rol op landelijk niveau te vervullen. Daarnaast is het van belang dat ook de provinciale steunpunten voldoende zijn toegerust om de monumenteneigenaren, initiatiefnemers en gemeenten te ondersteunen. Uit het recente rapport van de Erfgoedinspectie *Stut of steunpilaar?* blijkt opnieuw dat deze steunpunten een waardevolle bijdrage leveren. De financiële basis van de steunpunten is echter smal. In navolging van de Erfgoedinspectie bepleiten wij deze ter versterken, waarbij in ieder geval de jarenlange indexeringsachterstand ongedaan wordt gemaakt.

4. Pijler 2, krachtiger en eenvoudiger regelgeving: pleidooi voor proportionaliteit.

In de beleidsbrief worden kleine ingrepen aan monumenten vergunningvrij gemaakt. Als voorbeeld is sprake van de vervanging van glas, en dergelijke. In een zeer beperkt aantal gevallen stuit deze vergunningvrijheid echter toch op cultuurhistorische bezwaren. Is het wijs om toe te staan dat het alleroudste, originele vensterglas straffeloos vervangen en vernietigd kan worden? Wij bepleiten in de vergunningverlening een systematiek van proportionaliteit: zaken die uit cultuurhistorisch oogpunt cruciaal zijn, moeten in de afweging van belangen zeer zwaar wegen, cultuurhistorisch ondergeschikte kwesties zullen het kunnen afleggen tegen andere belangen.

Wij hopen dat u de bovenstaande punten in het beleidsoverleg met de minister wilt betrekken. Het is onze overtuiging dat het voorgestelde beleid ermee aan kracht zal winnen.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Flip ten Cate', with a stylized, cursive script.

Federatie Welstand,
Flip ten Cate, directeur